แนวทางสร้างชุมชนเข้มแข็งปลอดยาเสพติดตามหลักศีล 5
Guidelines for Building a Strong, Drug-Free Community Based on the 5 Precepts

พระพงศพัศ กัญญาคำ
Phra Pongsapus Ganyakham
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, Email: pongsapus.1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรู้เข้าใจในปัญหายาเสพติด โดยการนำประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนตามหลักแหล่งศีลธรรม คือ การใช้หลักศีล 5 และแนวทางสร้างชุมชนให้เข้มแข็งปลอดภัยจากยาเสพติด โดยการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างกำลังใจสร้างความหวังใหม่ให้กับชีวิต เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้กลับไปเสพยาซ้ำอีก และพัฒนาฟื้นฟูความฉลาดทางสมองพฤติกรรมทางอารมณ์ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะชีวิตที่สำคัญ และเป็นการป้องกันการหวนกลับไปเสพยาซ้ำอีก ส่วนหนึ่งของเป้าหมายหลักในการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดนั้น ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์ ฆราวาส และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทำให้สังคม ชุมชนได้ตระหนัก รับรู้ เข้าใจ และให้โอกาสแก่กลุ่มเป้าหมายที่พร้อมจะขับเคลื่อนไปด้วยกันเพื่อที่จะคืนคนดีสู่สังคม และการพัฒนาสังคมให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความสุขสงบ ร่มเย็นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : แนวทาง, ชุมชนเข้มแข็ง, ปลอดยาเสพติด, ศีล 5

Abstract

This academic article aims to create knowledge and understanding of drug problems by analyzing various issues to find solutions to drug problems to achieve sustainable stability based on moral principles, namely, the use of the

Five Precepts and the approach to create strong communities that are free from drugs by using Buddhist principles as an important part in creating encouragement and creating new hope for life, as a mental support to prevent relapse into drug use, and developing and restoring brain intelligence, emotional behavior, which leads to the development of important social skills and life skills, and preventing relapse into drug use. Part of the main goal of drug addiction treatment and rehabilitation is to receive assistance from the network partners in working with the Sangha, laity, and administrative officials to make society and communities aware, understand, and provide opportunities to target groups who are ready to move forward together to return good people to society and develop society to be safe in life and property, making people in society live together happily, peacefully, and sustainably.

Keywords: Approach, Strong Community, Drug-Free, Five Precepts

บทนำ

การดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันมีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรมของบุคคลอันไม่พึงประสงค์ ปัญหาครอบครัวและที่สำคัญมากอย่างหนึ่งก็คือปัญหายาเสพติด ซึ่งสร้างความเดือดร้อน วุ่นวาย และสร้างความทุกข์ยากให้กับบุคคลเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งก็ประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดเช่นกัน คือ ยาบ้า ยาอี กัญชา และสุรา เป็นต้น สาเหตุเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนในการพัฒนาสังคม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาเบียดเบียน ทำร้ายร่างกาย ปัญหาลักทรัพย์ ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาคอร์รัปชั่นในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาสุราและยาเสพติด มีผู้คนดื่มสุราของมึนเมามากขึ้น สาเหตุที่ปัญหาการดื่มสุราในระยะหลังมีแนวโน้มการดื่มสุราในกลุ่มวัยรุ่นชายหญิงมากขึ้น และมีแนวโน้มในการมีโอกาสติดยาเสพติดมากขึ้น เพราะผู้เสพยาหวังจะใช้แก้ปัญหาชีวิตหรือเพื่อลดความเคร่งเครียดโดยวิธีการใช้ยาเสพติด (โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ, มปป. : 303) สิ่งเสพติดหรือยาเสพติดโดยเฉพาะการดื่มสุราก่อให้เกิดปัญหามากมายส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในครอบครัวและสังคม

ศีลในทางพระพุทธศาสนา มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมมนุษย์ในทุกด้านของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนไทยนั้นมีความผูกพัน ประสานกลมกลืนประเพณี

วัฒนธรรมและหลักความเชื่อและการนำไปประพฤติปฏิบัติ จนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ประชาชนส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนาด้วยความศรัทธา เลื่อมใส มั่นคงและจริงใจ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างมีความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ ความอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน ความเสียสละ โดยยึดสิ่งเหล่านี้เป็นที่ตั้งตลอดมา ด้วยพระมหากรุณาทิคุณของพุทธธรรมคำสอนแห่งองค์สมเด็จพระชินวรณ์บรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงสั่งสอนให้มีอิสระปราศจากปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งความเศร้าหมองทั้งปวง ทั้งทางกาย วาจา และทางใจ ทางกาย หมายถึง การไม่สร้างความวิบัติเสียหายให้แก่บุคคลอื่น ส่วนทางใจ คือ อิสระจากกิเลส ตัณหา และเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงอันเป็นปัจจัยที่จะตัดรอนชีวิตความเป็นอยู่ของตน และเพื่อนำสันติภาพและสันติสุขมาสู่โลกมนุษย์ พระพุทธศาสนา จึงเป็นศาสนาของผู้รู้เท่าทันภาวะความเปลี่ยนแปลงของตน ของสังคม โดยใช้ศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นหลักในการยึดถือประพฤติปฏิบัติ ในส่วนของคำสั่งนั้น ได้แก่ ข้อปฏิบัติซึ่งบังคับไว้เป็นข้อห้ามมิให้กระทำ เรียกว่า ศีล เป็นข้อยกเว้นที่วางไว้เป็นกฎระเบียบ ในส่วนของคำสอน ได้แก่ คำแนะนำ คำชี้แจง การศึกษาอบรมอันเป็นหลักที่ทรงวางไว้สำหรับการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า พระธรรม ถือว่าเป็นหน้าที่ ที่จะพึงประพฤติปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้า เป็นความดีงามแห่งชีวิต อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้ในสังคมโดยรวม ในเรื่องของศีล ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารตำราวิชาการต่างๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านและกล่าวได้โดยสังเขป (พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, 2559 : 11)

สังคมปัจจุบันนี้ มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและทางด้านวัตถุมากขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง แต่ในทางตรงกันข้ามสภาพทางด้านจิตใจกับเสื่อมถอยลงหลีกเว้นจากศีลธรรม จึงมีการละเมิดทำผิดศีล 5 มากขึ้น โดยเฉพาะศีลในข้อที่ 5 นี้ เป็นศีลข้อที่เกี่ยวกับสิ่งเสพติด ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีในจิตใจเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ จากสิ่งเสพติดตามแนวทางศีล 5 ที่จะเกิดขึ้นในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น การฆ่าหรือการทำร้ายซึ่งกันและกัน การโจรกรรมทรัพย์สิน ปล้น จี้ ฉก ชิง วิ่งราว ลักทรัพย์ การประพฤติผิดภรรยาและสามีผู้อื่น การล่อลวง หลอกลวง ฉ้อฉล และการเสพสารเสพติด สิ่งมึนเมาต่างๆ ซึ่งในแต่ละครั้งเกิดอุบัติเหตุมากมาย สาเหตุหลัก ก็คือ การเสพของมึนเมา และสิ่งเสพติด ซึ่งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ในแต่ครั้งนั้นทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมหาศาล นอกจากนี้แล้วยังทำให้เกิดปัญหาในสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพราะสุขภาพทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กัน หากสุขภาพจิตไม่ดีย่อมส่งผลแก่สุขภาพกาย หากจิตไม่ปกติ ทุกข์ โศก วิตกกังวล และมีความเครียดก็จะส่งผลต่อร่างกาย ทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับ สุขภาพกายเสื่อมโทรมลง ซึ่งปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตนี้เกิดจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งเสพ

ติดนี้มีผลกระทบโดยรวมต่อสังคม มนุษย์รู้จักที่จะเรียนรู้ว่าการอยู่ร่วมกันเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีปัญหากระทบกระทั่งกันบ้าง ปัญหา 3 ประการ นั้น ก็คือ (1) ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหานี้มีผลกระทบแต่ละครอบครัว พ่อแม่พยายามเลี้ยงดูฝึกฝนอบรมบุตรธิดาและให้การศึกษา แต่บุตรธิดายังเป็นภาระของครอบครัวและสร้างปัญหาให้กับครอบครัว (2) ปัญหาสาธารณะ ปัญหานี้มีผลกระทบต่อบุคคลจำนวนมาก มีข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นว่า ประเทศชาติสูญเสียเงินงบประมาณปีละจำนวนหลายล้านบาทในการทำสงครามต่อต้านยาเสพติด ซึ่งปัญหานี้ทำให้ประเทศชาติเสียหาย (3) ปัญหาสังคม ปัญหานี้มีผลกระทบต่อบุคคลจำนวนมาก ปัญหาสังคมเป็นเรื่องสภาพและสภาวะทางสังคม ซึ่งปัญหาสังคมมีขอบเขตกว้างมาก เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาค้าประเวณี ปัญหาโรคระบาด และปัญหายาเสพติดให้โทษ (สุเทพ สุวีรางกูร, 2551 : 3-4.) แต่มนุษย์ก็รู้จักวิธีจัดการกับปัญหาด้วยการวางกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน จึงเป็นที่มาของกฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติ จารีต ขนบธรรมเนียมและประเพณีทางสังคม กฎระเบียบเหล่านี้ บางเรื่องก็มีรากฐานมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้คนในสังคมนั้นๆ เชื่อถือ เมื่อสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าทรงทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักธรรมที่พระองค์ทรงนำมาเผยแผ่ ถูกจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นจริยธรรมระดับพื้นฐาน ได้แก่ ศีลกับส่วนที่ 2 เป็นจริยธรรมระดับสูงขึ้นไป ได้แก่ มรรค และนิพพาน

ดังนั้น บทความนี้ผู้เขียนจึงมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชนจะต้องให้ความสำคัญเพราะเป็นปัญหาที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด นำประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหายาเสพติดให้เกิดความยั่งยืนตามหลักแหล่งศีลธรรม คือ การใช้หลักศีล 5 ในชุมชน และการพัฒนาสังคมให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความสงบสุขร่มเย็นต่อไป

เนื้อหา

1. หลักศีล 5 หรือเบญจศีล

ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นหลักประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม ทำให้ผู้รักษาดำเนินชีวิตเป็นไปโดยปกติ ส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม โดยปราศจากโทษภัยทั้งทาง ด้านร่างกายและจิตใจ เข้าถึงจุดหมายที่ดีงามตามลำดับของชีวิต ทำให้สังคมโดยรวมมีความสงบเรียบร้อย และทำให้มนุษย์นั้นมีการสำรวมกายและวาจาเรียบร้อย ทั้งในการพูด การคิด การทำในการแสดงออก อันเป็นการยกระดับจิตใจเข้าถึงแก่นแท้ในหลักธรรมอันเป็นกุศลธรรมอันดีงามทั้งปวง อาจกล่าวได้ว่าศีล 5 คือ ข้อห้ามไม่ให้ทำความชั่วทุจริตของพระพุทธศาสนา นั่นเอง กล่าว คือ

การเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกล่วง เป็นการตั้งใจที่จะไม่ทำร้าย ต่อผู้อื่นเป็นประจำ เมื่อปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องย่อมเกิดเป็นปกติความคิดที่จะฆ่าหรือทำร้ายกัน ก็ย่อมไม่เกิดขึ้น เป็นการ อบรมให้เกิดเมตตาจิต คิดสงสารเห็นใจในสัตว์อื่นๆ มนุษย์ผู้มีความปรารถนาดี ต่อกันเสมอโดยตระหนักถึงความสำคัญของทุกชีวิตที่อยู่ร่วมกันในโลก ทุกชีวิตย่อมต้องการความสุขด้วยกัน ไม่มุ่ง ทำร้ายกัน ชีวิตร่างกายทุกชีวิตก็ย่อมดำเนินไปข้างหน้าอย่างปกติ สันติสุขก็เกิดขึ้นในสังคม

การเว้นจากการถือสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร เป็นการไม่ไปเบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น ด้วยการลักขโมย เป็นต้น มีเจตนาที่ให้เลี้ยงชีพในทางที่ชอบ เว้นการเบียดเบียนกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความไว้วางใจกัน

การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม เป็นการดำเนินชีวิตของตน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นทาง ด้านคู่ครอง และไม้ละเมิดกรรมสิทธิ์ในบุคคลผู้ที่เป็นที่รักของผู้อื่น รวมถึงไม่ผิดประเวณีทางเพศไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตน สามารถควบคุมอารมณ์ในเรื่องเพศได้

การเว้นจากการพูดเท็จ เป็นการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวาจาที่เป็น เท็จหลอกลวง เป็นสาเหตุตัดรอนทำลายประโยชน์ของผู้อื่น

การเว้นจากการดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นการการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนตนเองด้วยการดื่ม สูบ ฉีด สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือ ยาเสพติดทุกประเภทอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทพลาดพลั้ง มัวเมา เสียสติสัมปชัญญะ ทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน

2. ความหมายของศีล 5 หรือเบญจศีล

ศีล เป็นคำสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า สีล ตามศัพท์แปลว่า ปกติ หมายความว่า คนที่มีจิตเป็นปกติ ไม่ถูกโลภะ โทสะ โมหะครอบงำ และชักไปทำชั่วทำผิด จิตเป็นปกติ เมื่อจะทำอะไรทางกายด้วยจิตที่เป็นปกติ ก็ไม่ทำกายทุจริต เมื่อจะพูดอะไรทางวาจา ก็ไม่พูดวจีทุจริต เมื่อคิดเรื่องราวอะไรทางใจ ก็ไม่คิดเป็นมโนทุจริต ฉะนั้น กายก็เป็นศีล วาจาก็เป็นศีล ใจก็เป็นศีล แต่ถ้า โลภะ โทสะ โมหะครอบงำ ก็จะเป็นตรงกันข้าม (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, 2527 : 411-412)

ศีล แยกออกได้เป็น 2 คือ เป็นอาการอย่างหนึ่ง เป็นตัวศีลอย่างหนึ่ง อาการ คือ เมื่อตั้งใจรักษา ระวังไม่ให้ประพฤติล่วง นี้เรียกว่ารักษาอาการของศีล ตั้งใจ รักษาอาการของศีลจนไม่คิดประพฤติล่วง จิตสงบเป็นปกติ หรือเห็นโทษของการล่วงศีลแล้ว จิตสงบเป็นปกติ ไม่คิดล่วง นี้ได้ชื่อว่าตัวศีล ศีล เป็นข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจาเป็นการรักษากายวาจาให้เรียบร้อยราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1103) การฝึกพฤติกรรมและ

การติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกของมนุษย์ให้เป็นไปในทางดีงามเกื้อกูล จนเกิดเป็นคุณสมบัติขึ้นในตัวของผู้นั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547 : 68)

3. ปัญหาหรือสาเหตุของการติดยาเสพติด

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการติดยาเสพติด มี 3 ประการ คือ

1) ตัวสารและฤทธิ์ของสาร สารที่ก่อให้เกิดการเสพติด เป็นสารที่ออกฤทธิ์ต่อระบบ ประสาท เช่น เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) เฮโรอีน เป็นต้น เมื่อผู้เสพเริ่มทดลองใช้และได้รับฤทธิ์ของยาเสพติดแล้วพึงพอใจก็จะเสพซ้ำจนเกิดการติดยาได้

2) ตัวผู้เสพ การที่ผู้เสพหันไปเสพยาเสพติดนั้น อาจมีสาเหตุมาจากสภาพร่างกาย เช่น ผู้ที่มีอาการป่วยซึ่งต้องใช้ยาเสพติดในการบำบัดรักษา จนนำไปสู่การติดยาเสพติดนั้น เป็นต้น สภาพจิตใจผู้ที่มีอารมณ์วู่วาม เปลี่ยนแปลงเร็ว ขาดความมั่นใจ มักจะหันเข้าหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ส่วนผู้ที่มีสุขภาพจิตรวนเร มีความวิตกกังวลตลอดเวลา ก็จะถูกชักจูงให้เสพยาเสพติดได้ง่าย และผู้ที่ขาดความอบอุ่น หรือมีปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ การงาน ก็จะใช้สิ่งเสพติดเป็น เครื่องปลอบใจดับความว้าวุ่นทางจิตใจให้น้อยลง

3) สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นหรือชักนำให้หันไปเสพยาเสพติด เช่น อาจเกิดจากการอยากทดลองเนื่องจากเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดเสพและชักชวนให้เสพ หรือเกิดจาก การคึกคะนองในช่วงวัยรุ่น และส่วนใหญ่เกิดจากสภาพครอบครัวที่มีปัญหา

โทษพิษภัยของยาเสพติด

เนื่องด้วยพิษภัยหรือโทษของสารเสพติดที่เกิดแก่ผู้หลงผิดไปเสพสารเหล่านี้เข้า ซึ่งเป็น โทษที่มองไม่เห็นชัด เปรียบเสมือนเป็นฆาตกรเงียบ ที่ทำลายชีวิตบุคคลเหล่านั้นลงไปทุกวัน ก่อปัญหา อาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ ก่อความเสื่อมโทรมให้แก่สังคมและบ้านเมืองอย่างร้ายแรง เพราะสารเสพติดทุกประเภทที่มีฤทธิ์เป็นอันตรายต่อร่างกายในระบบประสาท สมอง ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์ บัญชาการของร่างกายและชีวิตมนุษย์ การติดสารเสพติดเหล่านั้นจึงไม่มีประโยชน์อะไรเกิดขึ้นแก่ ร่างกายเลย แต่กลับจะเกิดโรคและพิษร้ายต่างๆ จนอาจทำให้เสียชีวิต หรือ เกิดโทษและอันตรายต่อ ครอบครัว เพื่อนบ้าน สังคม และชุมชนต่างๆ ต่อไปได้อีกมากโทษและพิษภัยของยาเสพติดสรุปได้ เป็น 3 ประการ คือ

1) โทษทางร่างกายและจิตใจ

(1) สารเสพติดจะให้โทษโดยทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เสื่อมโทรม พิษภัยของสารเสพติดจะทำลายประสาท สมอง ทำให้สมรรถภาพเสื่อมลง มีอารมณ์ จิตใจไม่ปกติ เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น วิตกกังวล เลื่อนลอยหรือฟุ้งซ่าน ทำงานไม่ได้ อยู่ใน ภาวะมึนเมาตลอดเวลา อาจเป็นโรคจิตได้ง่าย

(2) ด้านบุคลิกภาพจะเสียหมด ขาดความสนใจในตนเองทั้งความประพฤติ ความสะอาดและสติสัมปชัญญะ มีอากัปกิริยาแปลกๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

(3) สภาพร่างกายของผู้เสพจะอ่อนเพลีย ซูบซีด หมดเรี่ยวแรง ขาดความกระปรี้กระเปร่า และเกียจคร้าน เฉื่อยชา เพราะกินไม่ได้ นอนไม่หลับ ปล่อยเนื้อ ปล่อยตัว สกปรก ความเคลื่อนไหว ของร่างกายและกล้ามเนื้อต่างๆ ผิดปกติ

(4) ทำลายสุขภาพของผู้ติดสารเสพติดให้ทรุดโทรมทุกขณะ เพราะระบบอวัยวะต่างๆ ของร่างกายถูกพิษยาทำให้เสื่อมลง น้ำหนักตัวลด ผิวคล้ำซีด เลือดจางผอมลงทุกวัน

(5) เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย เพราะความต้านทานโรคน้อยกว่าปกติ ทำให้เกิดโรคหรือเจ็บ ไข้ได้ง่าย และเมื่อเกิดแล้วจะมีความรุนแรงมาก รักษาหายได้ยาก

(6) อาจประสบอุบัติเหตุได้ง่าย สาเหตุเพราะระบบการควบคุมกล้ามเนื้อและประสาท บกพร่อง ใจลอย ทำงานด้วยความประมาท และเสี่ยงต่ออุบัติเหตุตลอดเวลา

(7) เกิดโทษที่รุนแรงมาก คือ จะเกิดอาการคลุ้มคลั่ง ถึงขั้นอาละวาด เมื่อหิวยาเสพติดและ หายาไม่ทัน เริ่มด้วยอาการนอนไม่หลับ น้ำตาไหล เหงื่อออก ท้องเดิน อาเจียน กล้ามเนื้อกระตุก กระวนกระวาย และในที่สุดจะมีอาการเหมือนคนบ้า เป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรม

2) โทษพิษภัยต่อครอบครัว

(1) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และญาติพี่น้องจะหมดสิ้นไป ไม่สนใจที่จะดูแล

(2) ทำให้สูญเสียทรัพย์สิน เงินทอง ที่จะต้องหามาซื้อสารเสพติด จนจะไม่มีใช้จ่ายอย่างอื่น และต้องเสียเงินรักษาตัวเอง

(3) ทำงานไม่ได้ขาดหลักประกันของครอบครัว และนายจ้างหมดความไว้วางใจ

(4) สูญเสียสมรรถภาพในการหาเลี้ยงครอบครัว นำความหายนะมาสู่ครอบครัวและญาติพี่น้อง

3) โทษที่ก่อให้เกิดกับส่วนรวมและประเทศชาติ

รัฐบาลต้องสูญเสียกำลังคน และงบประมาณแผ่นดินจำนวนมหาศาล เพื่อใช้ในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด ทำให้ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่า เกิดความไม่สงบสุขของบ้านเมือง ความมั่นคงของประเทศชาติถูกกระทบกระเทือน ประชาชนเดือดร้อน เพราะเหตุอาชญากรรม ประเทศชาติต้องสูญเสียกำลังของชาติอย่างน่า

เสียดาย โดยเฉพาะผู้ติดสารเสพติดเป็นเยาวชน

4. แนวคิดในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ผลกระทบจากปัญหายาเสพติดมีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย การศึกษาความสุขของประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงประเทศชาติโดยส่วนรวม กล่าวคือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ถ้านำข้อมูลประมาณการผู้เสพผู้ติดยาเสพติดที่ได้จากการประมวลผลการจับกุมและการนำผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดโดยวิธี Capture - Recapture ในปี 2556 จะมีตัวเลขประมาณการอยู่ที่2,521,299 คน ซึ่งในจำนวนคนที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ อย่างน้อยจะต้องเสียเงินไปกับการซื้อยาเสพติดวันละ 250 บาทต่อวัน (ประมาณการยาบ้า 1 เม็ดต่อวัน) เท่ากับสูญเงินไปถึงวันละ 625 ล้านบาทต่อวัน และใน 1 ปีจะเป็นเงินถึง 228,125 ล้านบาท ในขณะเดียวกันหากมองว่าบุคคลที่เป็นผู้เสพติดเหล่านี้ไม่สามารถประกอบสัมมาอาชีพได้ตามปกติก็เท่ากับสูญเสียรายได้อีกวันละ 300 บาท รวมมูลค่าของการสูญเสียจะเป็นจำนวนเงินถึง 501,875 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้รัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณไปกับการบำบัดฟื้นฟูฯ และช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพปีละไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท

ผลกระทบด้านสังคม จากการสำรวจความต้องการของประชาชนในปี 2556 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประชาชนร้อยละ 34.2 ระบุว่า หมู่บ้าน/ชุมชน ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหายาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาน้ำท่วม ร้อยละ 26.8 และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินร้อยละ25.6 ผลการสำรวจติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในปี2556 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพบว่า ปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชนหรือหมู่บ้านมากที่สุด ได้แก่ปัญหาการมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น (ร้อยละ 42.3) รองลงมาคือ ปัญหายาเสพติด(ร้อยละ 35.9) และปัญหาเศรษฐกิจ (ร้อยละ 27.2) นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้วไปก่ออาชญากรรมต่างๆ ในปี 2556 มีถึง 127,481 คน คิดเป็นร้อยละ 18 โดย 5 อันดับแรกของผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดแล้วไปก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการจี้ ปล้นวิ่งราว ร้อยละ 29.5 การทำร้ายร่างกาย ร้อยละ17.64 การพนัน ร้อยละ 14.49 พ.ร.บ. อาวุธปืนร้อยละ 10.21 และ พ.ร.บ.จราจร ร้อยละ 9.79

ผลกระทบด้านการบริหารจัดการภาครัฐ เนื่องจากปริมาณคดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบตั้งตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ กลายเป็นภาระค่าใช้จ่ายของรัฐเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อต้นทุนของกระบวนการยุติธรรมด้วย ยาเสพติดได้สร้างปัญหาใหญ่และเป็นภัยคุกคามกับประชากร โดยเฉพาะประชากรที่เป็นเยาวชน และทำให้เกิดผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม

และความมั่นคงของทุกประเทศในโลกประเทศไทยเราเองก็เช่นกัน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดและเป็นปัญหาต่อสังคมโดยเฉพาะเยาวชนของไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แม้รัฐบาลทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศ มีนโยบายปราบปรามและป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง มีบทลงโทษรุนแรงต่อผู้ค้าหรือผู้จำหน่าย แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้หมดไปจากสังคม ยังคงสร้างปัญหาให้กับเยาวชนไทยตลอดเวลา จะเห็นได้จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 154/2554 เรื่อง ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ณ วันที่ 9 กันยายน 2554 กล่าวไว้ว่า “ปัจจุบันการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้กลับมาสู่ภาวะที่มีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ความปลอดภัยในทรัพย์สิน ความสงบสุขของประชาชน และสังคมรวมทั้งเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ” จากคำสั่งดังกล่าวประมวลได้ว่าการแพร่ระบาดของยาเสพติดจะทวีความรุนแรงต่อไป เพราะประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีการผลิต การค้า การจำหน่าย การลำเลียงและการลักลอบขนย้ายยาเสพติดตามแนวชายแดน เมื่อยาเสพติด ได้ระบาดเข้าสู่สังคม ชุมชนปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ก็เกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้ยาเสพติดยังได้สร้างปัญหาความรุนแรง และความแตกแยกในระดับครอบครัว เยาวชนจำนวนมากซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติต้องตกเป็นทาสของยาเสพติดและนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและก่อการกระทำความผิดต่อผู้อื่น ส่งผลกระทบต่อตนเอง สังคมสุขภาพอนามัย และผลกระทบด้านความมั่นคงของประเทศในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554 : 5-6)

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้กล่าวถึงแนวคิดในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพของหมู่บ้าน/ชุมชนที่รับผิดชอบโดยการรวบรวมข้อมูลที่บ่งชี้ถึงบริบทของหมู่บ้าน/ ชุมชนเพื่อให้ทราบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีสภาพทางสังคมวัฒนธรรมแนวคิดสภาพปัญหาของ ชุมชนรวมทั้งปัญหายาเสพติด ในหมู่บ้าน/ชุมชน (และปัญหาอื่นๆ) ความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชน บุคคลที่เป็นที่ยอมรับนับถือในหมู่บ้าน/ชุมชนและ ความเข้มแข็งของผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นอย่างไร

2. แยกแยะข้อมูลสภาพของหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อดูว่าอะไรเป็นประเด็นปัญหาหลัก-ปัญหารองของหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมาก-น้อยเพียงใดตลอดจนให้มีแผนที่ในหมู่บ้าน/ชุมชน

3. ลงพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนพบผู้นำทั้งที่เป็นทางการได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน และ กรรมการ หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น และที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำทางศาสนา ชรบ. อสม. 25 ตาสับปะรด กรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นต้น เพื่อแนะนำตัวและขอคำปรึกษาคำแนะนำ

และให้ ทราบถึงบริบทและสภาพความเป็นอยู่ของ สมาชิกในหมู่บ้าน/ชุมชนยิ่งขึ้น สร้างความสัมพันธ์พูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนคติให้เกิดความไว้วางใจลดความหวาดระแวง ตลอดจนทำความเข้าใจในแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนและรวบรวมกลุ่มอาสาสมัครที่มีในหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกัน ขับเคลื่อนงานในรูปของ “อาสาพัฒนาประชารัฐ” (อปร.)

4. แลกเปลี่ยนข้อมูลสภาพของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ได้ศึกษาแก่ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ (ในขั้นตอนนี้อาจจัดในรูปของเวทีประชาคม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้ ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนเห็นถึง ปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชนสร้างความตระหนักเกิดจิตสำนึกลุกขึ้นแก้ไขปัญหาและให้คำแนะนำการดำเนินงานแก่ผู้นำ/ผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนซึ่งอาจจัดหลายครั้ง

5.หลังจากที่ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและได้ชี้ให้ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนเห็นถึงปัญหา ปลุกให้ลุกขึ้นสู้กับปัญหาแล้วให้ชุดปฏิบัติการอำเภอร่วมกับอาสาพัฒนาประชารัฐลงพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและคำแนะนำในการวางแผนขับเคลื่อนหมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจน การเตรียมการจัดประชุมประชาคมชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน/ชุมชนแก่ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน

6. เมื่อผู้นำในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความตื่นตัวรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้รับความรู้จากชุด ปฏิบัติการอำเภอแล้วให้คำแนะนำกระตุ้นผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน จัดเวทีประชาคมชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน โดยประสาน ชุดปฏิบัติการอำเภอมาดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จากภัยยาเสพติดให้ฮึกเหิมลุกขึ้นสู้และ เข้าร่วมปฏิบัติการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดโดยการค้นหาผู้ เสพผู้ติดผู้ค้าเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและพื้นที่ที่เป็นแหล่ง มั่วสุมในหมู่บ้าน/ชุมชนตลอดจนขยาย เครือข่ายกรรมการชุมชนเพิ่มเติมเพื่อช่วยกันดูแลสมาชิกในหมู่บ้าน/ชุมชน

7. หลังจากทำประชาคมชาวบ้านเมื่อค้นหาพบผู้เสพผู้ติดผู้ค้าให้ดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอน ด้านการบำบัดรักษายาเสพติดและติดตามช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาและด้านการปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส., 2559-2560, อัดสำเนา)

5. แนวทางสร้างชุมชนเข้มแข็งปลอดยาเสพติดตามหลักศีล 5

มนุษย์ย่อมมีรูปพรรณสัณฐานต่างกัน ถ้ารูปงามน้ำใจดี ย่อมเป็นที่รักใคร่ ถ้ารูปงามแต่ไร้คุณธรรมประจำใจ ก็สู้คนรูปไม่งาม แต่มีคุณธรรมประจำใจไม่ได้ รูปพรรณสัณฐานย่อมเป็นอยู่อย่างนั้น แต่ใจนั้นแม้จะเป็นไปตามพื้นเดิม ถึงอย่างนั้นก็ยังมีทางแก้ไขได้ นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ได้กำหนดวางแบบแผนความประพฤติไว้ชื่อว่า “ศีล” เป็นแนวทางสำหรับให้คนประพฤติความดี คนเราแรกเริ่มจะประพฤติความดี ถ้าไม่ถืออะไรเป็นหลัก ใจย่อมไม่มั่นคง

อาจเอนเอียงไปในทางทุจริตอีกได้ ความมุ่งหมายอันดับแรกของการรักษาศีล เป็นการรักษาตนเอง ป้องกันตนเอง ไม่ให้เสียคน และยังมีผลพลอยได้อีกมากทั้งครอบครัว ทางสังคม ประเทศชาติ และเป็นพื้นฐานให้ตนเองบำเพ็ญสมาธิ ได้ปัญญา จนเกิดมรรคผล นิพพาน

ศีล 5 หรือเบญจศีล คือ หลักความประพฤติชอบทางกาย และวาจา กล่าว คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนเองให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 206) เป็นหลักควบคุมความประพฤติเบื้องต้น สำหรับให้มนุษย์ตั้งอยู่ในคุณธรรม เพื่อให้ประพฤติความดียิ่งๆ ขึ้น ศีล 5 หรือเบญจศีลเป็น ข้อกำหนดความประพฤติอย่างต่ำที่สุดของมนุษย์เท่าที่ จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันได้อย่างปกติสุข มีชีวิตและทรัพย์สินปลอดภัยตามสมควร (พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช), 2526 : 29-30) เรียกข้อกำหนดนี้ว่าสิกขาบท 5 (ข้อฝึกความประพฤติ) หรือที่ต่อมาเรียกกัน เป็นสามัญว่าศีล 5 หรือเบญจศีล ได้แก่

1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการไม่ทำลายชีวิต ฆ่าสัตว์ การประทุษร้ายรังแกกัน รวมทั้งประพฤติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านร่างกายและชีวิต

2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ ลักพา หยิบฉวยของผู้อื่นมา ใช้โดยพลการ รวมทั้งสาธารณะสมบัติ การคดโกง ฉกฉวย ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน

3) กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติผิดเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน

4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจา เท็จโกหก คำหยาบ นินทา ด่าทอ หลอกลวง เพ้อเจ้อ หรือพูดยุแหย่ให้เกิดความแตกแยกตัดรอน ประโยชน์หรือแกล้งทำลายด้วยวาจา

5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท สิ่งเสพติดให้โทษที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

การรักษาศีลห้า (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2549 : 90) เป็นความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมตลอดจนข้อปฏิบัติต่างๆ ในการฝึกตามข้อปฏิบัติ ขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคล เพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความปลอดภัยในสุขภาพกายและสุขภาพจิต การที่บุคคลจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขจะต้องมีหลักมนุษยธรรมหรือศีล 5 คือ (1) เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ (2) เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ (3) เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม (4) เป็นผู้เว้นขาดจากการ พูดเท็จ (5) เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา

คือ สุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท 4 หลักธรรม 5 ประการ คือ (1) เมตตากรุณา การช่วยเหลือเขาให้พ้นทุกข์ (2) สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพสุจริต (3) กามสังวร การสำรวมในกาม (4) สัจจะ การมีความสัตย์จริง (5) สติสัมปชัญญะ การมีความรู้สึกตัวและระลึกได้ ซึ่งเป็นคุณธรรมคู่กับเบญจศีลหรือศีล 5 (พระศรีคัมภีรญาณ, 2556 : 129)

การปฏิบัติตามแนวทางศีล 5 นี้ จะทำให้มีความเจริญขึ้นทั้งทางกายและทางวาจา เป็นการประพฤติสุจริตตามแนวทางศีล 5 ข้อ (1) งดเว้นจากการล่าสังหาร คือ ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของผู้อื่น (2) งดเว้นจากการลักขโมยเบียดบังแย่งชิง คือ ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น (3) งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม คือ ไม่ประทุษร้ายต่อของรักและของห่วงแหนของผู้อื่น (4) งดเว้นจากการพูดเท็จ คือ พูดโกหกหลอกล่วงผู้อื่น และ (5) งดเว้นจากการเสพของมึนเมา คือ ไม่เสพของมึนเมาทุกชนิด (สุดชฎา สุทธิศร, 2546 : 75) โดยเฉพาะการไม่ดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดให้โทษต่างๆ ศีล 5 จึงเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของคนในสังคม และเป็นหลักป้องกันภัยของคนในสังคม การรักษาศีล 5 จะทำให้เรามีความปลอดภัยในชีวิต มีความปลอดภัยในทรัพย์สิน มีความปลอดภัยในครอบครัว มีความปลอดภัยในสังคม และมีความปลอดภัยในสุขภาพกายและสุขภาพจิต ศีล 5 จึงเป็นแนวทางป้องกันภัยของคนในสังคมไทย และเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันสิ่งเสพติดตามหลักพุทธธรรม แนวทางป้องกันสิ่งเสพตามหลักพุทธธรรมนั้น จะต้องปฏิบัติตามหลักศีล 5 คือ เว้นจากการกระทำผิดศีลข้อที่ 5 เพราะว่าเป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งมึนเมาและสิ่งเสพติด เช่น การดื่มสุราหรือการเสพสิ่งมึนเมาต่างๆ และใช้หลักเบญจธรรมในข้อที่ 5 ซึ่งเป็นคุณธรรมคู่กับเบญจศีลข้อที่ 5 คือสติสัมปชัญญะ มีความระลึกได้และรู้สึกตัวก็จะไม่เสพสิ่งเสพติด ในการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมก็จะเป็นแนวทางป้องกันสิ่งเสพติดต่างๆ ในสังคมและชุมชนนั้นๆ ได้อย่างยั่งยืน

ยาเสพติดหรือของมึนเมาในความหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization or WHO) หมายถึง ยาหรือสารที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วติด ทำให้เกิดผลต่อจิตใจ อารมณ์และพฤติกรรม ทำให้เกิดอาการมึนเมาและขาดสติ เกิดความต้องการอยากเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นไปเรื่อยๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดอันตรายโรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจ เกิดพฤติกรรมที่เสียหาย บกพร่องในหน้าที่ มีการกระทำผิดต่อกฎหมายและศีลธรรมยาหรือสารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายแล้วไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใดก็ตาม ที่ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ผู้ใช้ยาเสพติดจะมีอาการผิดปกติอันเนื่องมาจากการทำงานบกพร่องของเซลล์ในสมองที่ถูกทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ โดยภาวการณ์เสพติดสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกคน ใน

ทุกช่วงวัยเกือบร้อยละ 60 ของผู้ประสบภาวการณ์เสพติด มีสาเหตุมาจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรมที่ผิดปกติส่วนในรายอื่นๆ อาจเกิดจากการที่สมองในส่วนที่ทำหน้าที่สร้างความรู้สึกพึงพอใจ ได้รับการกระตุ้นอย่างรุนแรงจากปัจจัยต่างๆ เช่น ยาเสพติด สารเสพติด หรือพฤติกรรมการเสพติดเป็นระยะเวลานานๆ โดยผู้ตกอยู่ในภาวการณ์เสพติดจะไม่สามารถมีความสุขได้จากการใช้ชีวิตแบบปกติ ซึ่งภาวะนี้ คือ สาเหตุที่ผู้ติดสารเสพติด หรือผู้ติดสุราที่ไม่สามารถควบคุมการเสพหรือการดื่มได้จนมีอาการเสพติดเรื้อรัง

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของมนุษยชาติ (Human security) และยาเสพติดเป็นตัวการที่สำคัญในการบ่อนทำลายกำลังทรัพยากรบุคคลของชาติ ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดจะเป็นตัวแปรที่สำคัญให้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกรัฐบาลที่ผ่านให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับที่สูงมาก โดยการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ (National agenda) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (Protective regulatory policy) ในอนาคตปัญหายาเสพติดยังคงมีแนวโน้มรุนแรงอยู่และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นประชาชนได้คาดหวังให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดในการควบคุม ป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อจะได้มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2562 : 1)

ยุทธวิธีการบำบัดผู้เสพยาเสพติดนั้น สถาบันทางศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญของสังคม สถาบันหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมกล่อมเกลาพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยาตามความเชื่อและศรัทธาของกลุ่มบุคคลแต่ละเชื้อชาติศาสนา ซึ่งทุกศาสนาต่างมุ่งเพื่อให้ให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยหลักธรรมทางศาสนาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างพลังใจสร้างความหวังใหม่แก่ชีวิต เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวไม่ให้กลับไปเสพยาซ้ำ และพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ที่สำคัญและจำเป็นในการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ อันเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายหลักในการบำบัด และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายภาคีในการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์ และฆราวาส ผลลัพธ์ที่ได้มีทั้งคุณธรรม ความเมตตา ความเสียสละ เอื้ออาทรเป็นอุดมการณ์ มีความมุ่งมั่น เป้าหมายชัดเจน อีกทั้งยังเป็นจุดประกายให้สังคม ชุมชนตระหนัก รับรู้ เข้าใจ ให้โอกาสแก่กลุ่มเป้าหมายที่พร้อมกันคืนคนดีสู่สังคม และ

ค้นพบความเชื่อมโยงของงานที่ทำกับความรู้ ความเข้าใจของชุมชน และสังคมได้เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4 แห่งที่ได้ทำการศึกษา (กลุ่มงานพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด, 2550 : 1)

บทสรุป

การแก้ปัญหายาเสพติดด้วยหลักศีล 5 โดยชุมชน เป็นการนำแนวทางการทำงานด้วยหลักแห่งศีลมาเป็นมาประยุกต์ในการแก้ปัญหา เฝ้าระวังการใช้สารเสพติดของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนความสามารถในการควบคุมตนเองจากการใช้สารเสพติดด้านสุขภาพองค์รวม (สุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม ศีลธรรมและจิตวิญญาณ) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันสารเสพติด การรับรู้ประสิทธิผลแห่งตนในการปฏิเสธการใช้สารเสพติด ความคาดหวังผลเชิงบวกจากการไม่ใช้สารเสพติด

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานระดับครอบครัวควรเสริมหนุนให้คนในชุมชนมีกลุ่มสังคมที่มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และปลูกฝังศีลธรรมและจิตวิญญาณในการมีจิตสำนึกที่ดีให้แก่เยาวชน ตลอดจนสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง ตลอดจนมีทักษะในการควบคุมตนเองจากสถานการณ์เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดได้

2. ในชุมชนควรมีการจัดกิจกรรม ที่ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา พัฒนาจิต สมาธิปัญญา ตามหลักศีล 5 เพื่อปลูกฝังความเข้มแข็งทางจิตให้คนในชุมชนเพื่อห่างไกลจากสารเสพติด

3. แกนนำผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ครู และแกนนำศาสนา ควรมีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการดูแลคนในชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในชุมชน

4. นำไปต่อยอดพัฒนาเชิงนโยบายในพื้นที่เพื่อเสริมหนุนให้บทบาทภาครัฐบาลเปิดโอกาสให้ทุกคนมีการค้นหาทักษะเฉพาะของตนเอง ตลอดจนเสริมหนุนให้มีการแสดงความสามารถเชิงบวกเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด

บรรณานุกรม

กลุ่มงานพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด. (2550). **คู่มือการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด (วิถีพุทธ)**. กรุงเทพมหานคร : กรมคุมประพฤติ.

โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ. (มปป.). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แก่นธรรมเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สื่อตะวัน.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.

พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2526). **หลักธรรมสำหรับพัฒนาธรรมจริยา**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

พระศรีคัมภีรญาณ. (2556). “การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. (2527). **ธรรมานุกรม**. กรุงเทพมหานคร: มกุฏราชวิทยาลัย.

สุดชฎา สุทธิศร. (2546). **วิถีธรรมวิถีไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

สุเทพ สุวีรางกูร. (2551). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.